

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sectio I. De Logicâ docente & vtente.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

solum inadæquate vt inclusum ab includente, & vt partem à toto, quæ est communissima sententia inter Doctores, quam defendunt Fonseca Tomo Metaphysicæ cap. 3. quæst. 3. sect. 3. Conimbrienses quæst. 4. Proemij art. 4. & recentiores multi secuti plures Antiquos, quos videre licet apud proxime relatos.

Aduerte tamen, quando dico *diuersas formalitates*, non intelligi à me diuersum aliquid ex parte obiecti, has enim formalitates obiectiuas in creatis reiciam infra. Vnde, si clariùs vis respondere, dic Logicam à Philosophiâ ex parte obiecti non distingui, sed ex modo quo illud explicat.

Quâ vero parte Logica agit de demonstratione vel de argumentatione, habet diuersum obiectum non solum ratione, sed etiam realiter ab obiecto librorum de Animâ, quia in his solum agitur de natura cuiuslibet actus seorsim; Logica verò agit etiam de coëxistentia quæ consistit in duratione

eorum actuum, ex quibus argumentatio constituitur: hæc autem coëxistentia distincta est realiter ab essentia cuiuslibet actus, imò & omnium, nam supra illos addit durationem realiter distinctam, iuxta probabiliorum opinionem. Nec ideo censeas nos docere contrarium eis quæ proximè diximus, dum negauimus rationem modi sciendi non esse quid accidentale, distinctum ab ipsis actibus: tunc enim loquebamur de illis etiam vt in coniunctis cum durationibus, à quibus vt sic non distinguitur ratio argumentationis, vt aduersarij volebant, contententes, esse quamdam formam realem artificialem illis superadditam; at verò in præsentia solum loquimur de illis secundum suam substantiam, & vt distinctis ab ipsis durationibus, secundum quam solam rationem considerantur ab Animastico, & distinguuntur ab obiecto Logicæ etiam considerantis eorum coëxistentiam in tempore, ratione cuius efficiunt argumentationem.

DISPUTATIO TERTIA.

De Logica secundum se, & in ordine ad suum obiectum.

SECTIO I.

De Logica docente & vrente.

CELERRI diuisione in *docentem* & *vrentem* Logicam partiuntur Dialectici. De hac egit D. Thomas 4. Metaphysicæ, lect. 4. Scotus quæst. 1. Prædicabilium, & moderni nonnulli nimium fuscè & inutiliter hac de re disputarunt, rem claram importantè disquisitione obscurantes. Nos breuius ab hac difficultate expediemur. Pro quâ aduerte, nemini dubium esse, Logicam docere modum definiendi, diuidendi, &c. Deinde, certum esse, alias scientias, imò & ipsam Logicam, vt eâ doctrinâ, dum qualibet in propriâ materiâ definit, diuigit, &c. Hæc quæ de re disputari poterant, ad id sunt certa & per se manifesta, vt in controuersiam vocari nequaquam debeant: est tamen inter Doctores magna dissensio, cui sit applicandum nomen *Logica vrentis*, an solum ipsi Logicae, an aliis etiam scientiis, dum iuxta regulas Logicæ definiunt, diuidunt. Rursus, an Logica præcisè quatenus agit de probabilibus, an etiam quatenus de omnibus aliis suis obiectis. Quæ dissensio est, vt pater, de solo nomine, ideoque parui momenti. Rem intellige, vocibus vtire vt libuerit, nec deficient patroni pro quocumque modo loquendi. Dicam tamen, quid in hoc puncto videatur probabilius, & consequentius ad ipsarum vocum significationem.

2. Ego in primis censeo, diuisionem hanc esse solius Logicæ, vnde solum appellarem *Logicam vrentem* ipsam Logicam, dum in actu exercito vtitur definitione, diuisione, &c. Quod enim aliqui docent, Logicam vrentem dici ceteras scientias, dum definiunt, diuidunt, &c. non placet, quia illæ non sunt Logicae, sed vrentes Logicae: quando autem totum aliquod potentiale diuiditur, semper partes diuidentes debent in recto

participare rationem diuisi. nec enim posset dici rectè, *animal aliud est rationale, aliud causa animalis, scilicet Deus*; ergo pari ratione non potest dici rectè, *Logica alia est docens, alia est ea quæ vtitur Logica*, quia, quæ vtitur Logica, verè non est Logica, sicut vtens ferrâ, verè non est ferra. Quod si, hoc non obstante, volueris alias scientias posse etiam dici Logicam, quia, licet non cognoscant modum sciendi, ipsum tamen efficiunt; non tecum contendam, habes quem imiteris P. Valquez 1. parte, Disputat. 8. num. 19. & Hurtadum Disputat. 2. Logicæ, §. 4. qui refert Augustinum, vocantem Paulum & alios Theologos Dialecticos, non quia traderent modum sciendi, sed quia eo in suis materiis vterentur. Sed Hurtadus non benè id explicat: ibi enim; Logicam vrentem vsurpat pro eodem quod *vrentes Logica*. Incurrit autem obiectionem à nobis factam; non enim benè diuiditur ferra, alia est quæ ferrat, & alia quæ vtitur ipsâ ferrâ. Debent ergo, vt ea diuisio possit sustineri, etiam alia scientiæ vocari in nominatiuo Logica, siue id sit per figuram, siue alio modo, vt rectè possint esse membrum diuisionis Logicæ: sed quæstio est de nomine, & parui momenti.

Obiicies contra nostram doctrinam. Idem actus nequit esse vtens & docens, quia non potest esse obiectum sui ipsius; sed omnes actus Logicæ sunt docentes, ergo nequeunt esse Logica vtens, ergo soli actus aliarum scientiarum erunt Logica vtens. Respondetur communiter, eundem actum posse esse docentem respectu aliquorum, & vrentem respectu alterius reflexi supra ipsum cuius regulis conformetur: neque enim implicat, vnum actum esse cognitionem obiecti, & simul esse obiectum actus reflexi. Hæc solutio non respondet omnino difficultati: quia, licet id verum sit in pluribus actibus, v. g. quando demonstro essentiam definitionis (nam ille actus est docens respectu definitionis, & vtens respectu doctrinæ de demonstratione:) at verò in pri-

mā definitione, quā ipsam definitionem explico, 4
v. g. *definitio est oratio explicans naturam rei per genus & differentiam*, cum non præcellerit alter actus docens essentiam definitionis cui hic conformetur, non poterit esse vtens, nisi respectu doctrinæ à se traditæ; ergo iam erit obiectum sui ipsius, quod videtur repugnare. Respondeo ergo, illum actum esse vtemem Logicā non ex doctrinā, vel ex reflexā cognitione definitionis, sed quia ipse intellectus habet vim naturalem ad efficiendas definitiones, & diuisiones, etiam si non præcellerit directio, quā de illis faciendis edoceatur. Nam (vt dicam Sectione 4.) Logica artificialis non est simpliciter necessaria ad definiendum, diuidendum, & argumentandum. Vnde nego, illum actum primum esse obiectum sui ipsius: quia licet vtatur Logicā, non tamen habet id ex directione alicuius actus, à quo cognitus sit, neque ex directione à se ipso, vt iam dixi. Sed replicabis fortē, ergo ille actus non est Logica artificialis vtens, sed naturalis: hic autem definimus solam Logicam artificialem. Respondeo, concedendo, illum actum non vti præceptis Logicæ, sed naturæ vi fieri: addo tamen, in reseruare eadem præcepta, quæ per alios actus Logica artificialis tradit, ideoque posse dici in actu exercito vtemem præceptis Logicæ artificialis, nec aliud iam hic contendimus.

De Logicā docente nulla est difficultas: nam alia scientia non possunt dici Logica docens, cum illa nullo modo tradant regulas faciendi definitionem, diuisionem, &c. in quo consistit munus Logicæ docentis.

Logica habitualis docens, & habitualis vtens (idem est de actualibus) distinguuntur inadæquatē, vt includens ab inclusō, casu quo alia scientia dicantur Logica vtens: quia Logica docens iuxta eum modum dicendi, includit solum ipsam Logicam; at verō Logica vtens includit & ipsam Logicam, & reliquas scientias vtentes præceptis Logicæ. Logica autem sola à se ipsā simul cum aliis scientiis distinguitur inadæquatē, vt pars à toto, & inclusum ab includente. Verum in meā sententiā, asserente Logicam vtemem solum dici ipsam Logicam, dicendum est; nullo modo distingui realiter docentem ab vteme.

Nonnulli recentiores dixerē, nullam dari Logicam habitualement vtemem, quia Logica habitualis vtens debet inclinare ad vsum Logicæ; sed nullus habitus potest inclinare ad vsum formaliter, ergo nulla potest esse Logica habitualis vtens. Probant Minorem: quia vsum vt vsum debet regulari per doctrinam respectu cuius est vsum; sed habitus non potest inclinare ad actus regulatos vt regulatos formaliter, quia ad hoc ipse habitus deberet cognoscere regulas, quod repugnat habitui; ergo nullus habitus potest inclinare ad vsum formaliter, vt tale. Hæc difficultas etiam est de nomine: omnino tamen displicet modus loquendi horum Auctorum, quia sicut vsum dicit conformitatem cum regulā Logicæ, ita actus virtutis dicit cōformitatem cum regulis rationis; ergo sicut dicitur virtus habitualis habitus inclinans ad actus virtuosos, etiam si ipse habitus virtutis non cognoscat regulas rationis, ita similiter poterit Logica habitualis dici vtens habitus inclinans ad actus, qui sint vsum Logicæ, etiam si ipsi habitus non cognoscant doctrinam Logicæ,

quā vtuntur actus ab ipsis eliciti. Ratio est, quia sufficit, si inclinet ad vsum, vt habitus ille inde accipiat denominationem, sicut habitus vitiosus denominatur à vitio, & de virtuoso iam dixi, nec requiritur vt habitus reflexē ad omnes rationes, quæ in vsum sunt, inclinet, vt ostensum est. Sed res est parui momenti, & de solo nomine, vt dixi.

SECTIO II.

An Logica absolutē sit scientia, tam vt docens quā vt vtens.

SUPPONO primò, scientiam in presenti accipi 7
pro significatione strictā, quā eam accepit Aristoteles 1. Posteriorum cap. 2. & cum eo Philosophi communiter, pro cognitione euidenti alicuius rei, deductā ex principiis euidentibus per consequentiam euidenter: in quo sensu quærimus, vtrum Logica sit scientia.

Suppono secundo, vt aliqua scientia absolutē talis dicatur, non requiri, omnes eius conclusiones esse euidentes, quia nulla est ex iis quæ dicuntur scientiæ, vt Metaphysica, Philosophia, &c. quæ non habeat multas cognitiones probabiles; sufficit ergo ad rationem scientiæ, vt saltem ex modo procedendi, & quantum est ex se, conetur demonstrare, & quoad multas partes de facto scientificē procedat.

Suppono tertio, multò minùs requiri ad scientiam, vt obiectum ipsius sit scientia; nam de plantis, de homine, de animali, & de errore potest scientia haberi. Quod icedò notauimus, quia nonnulli hæc duo confundunt, & dixerē, Logicam, dum agit de opinione & de syllogismo fallaci, non esse scientiam, quia opinio & syllogismus fallax scientia non est: quæ ratio falsissima est, & æquiuocatione laborat; confundit enim obiectum scientiæ cum scientiā ipsā, quod longè aliud est. His positis,

PRIMA CONCLUSIO. Logica absolutē est scientia. 8
Hæc est contra nonnullos Philosophos antiquos apud Conimbricenses quæst. 4. Proæmij, art. 3. quos sequitur Pereira lib. 1. Philosophiæ, cap. 2. A nobis tamen stat Aristoteles 1. Priorum cap. 1. D. Thomas 4. Metaphysicæ, cap. 4. sect. 4. Scotus quæst. 1. prædicabilium, & alij, quos referunt & sequuntur Toletus quæst. 2. Proæmij, Conimbricenses suprà, & Hurtadus Disputat. 2. §. 5. estque communissima inter recentiores: quam probō hac efficaci ratione. Logica demonstrat ex principiis euidentibus per euidenter consequentiam, proprietates & essentiam suorum obiectorum, ergo est scientia. Antecedens Probo: Logica probat, definitionem debere esse clariorem definito, quia definitio est manifestatio definiti; omnis autem manifestatio debet esse clarior re manifestatā. qui discursus euidens est, & constans præmissis euidentibus. Eodem modo de demonstratione euidenter ostendit, debere constare principiis certis & euidentibus, rectaque illatione. Item de eadem ostendit, generare scientiam; de syllogismo probabili, generare opinionem; de fallaci, errorem; & alias plures veritates ostendit Logica de terminis, de propositione, &c. ergo absolutē & simpliciter est scientia.

Communi-